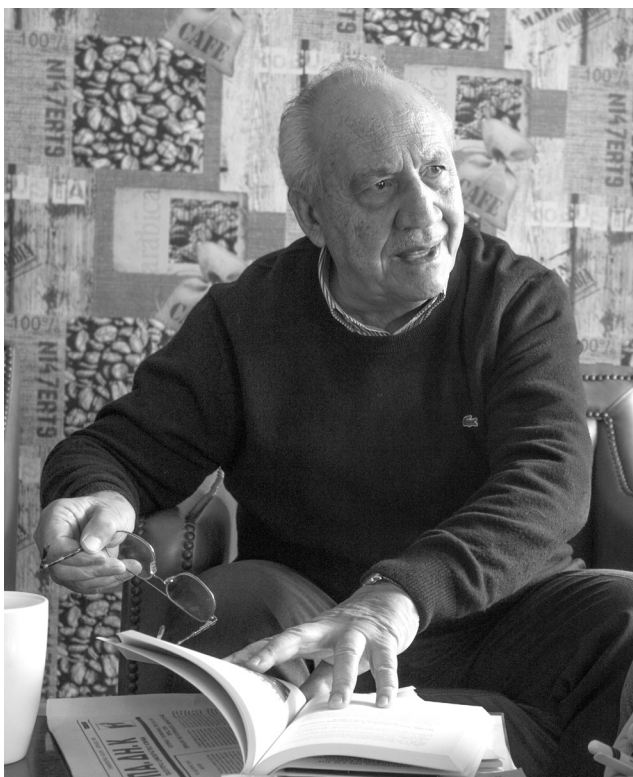

ΣΤΑΥΡΟΣ ΚΟΡΝΗΛΙΟΣ

«Αντιτάξαμε στη δράση της ΕΟΚΑ Β’ πολυπληθείς ένοπλες ομάδες»

Οι συνωμοσίες σε βάρος της Κύπρου και του λαού της χρονολογούνταν από παλιά. Αυτό σκιαγραφείται ανάγλυφα από τη μαρτυρία του Σταύρου Κορνήλιου, αγωνιστή και πολιτικού κατάδικου της ΕΟΚΑ, ο οποίος ήταν από τους ανθρώπους που πρωταγωνίστησαν στην αντιμετώπιση αυτών των συνωμοσιών: το 1963-1964 κατά τις διακοινοτικές ταραχές, το 1970 κατά την απόπειρα εναντίον της ζωής του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου από το Εθνικό Μέτωπο και τη δολοφονία του Πολύκαρπου Γιωρκάτζη.

ΦΩΤΟ: ΗΛΕΚΤΡΑ ΧΡΥΣΑΝΘΟΥ

Απέναντι στην
τρομοκρατική δράση
της ΕΟΚΑ Β’
ο Σταύρος Κορνήλιος
αντέταξε και διοικούσε
ένοπλες ομάδες,
που αποτελούνταν
από 200-250
δημοκρατικούς πολίτες.
.....

Είχε πολύ στενές σχέσεις με τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο Γ' ο Σταύρος Κορνήλιος. Αυτό δεν ήταν τυχαίο. Γεννήθηκε το 1935 στην Παναγιά της Πάφου, στο χωριό από το οποίο καταγόταν και ο Μακάριος. Οι γονείς του ήταν αγρότες και η οικογένειά του πολυμελής, με έξι παιδιά. Ήταν ο μικρότερός της γόνος.

Όταν ξεσηκώθηκε ο κυπριακός λαός για αποτίναξη του βρετανικού ζυγού, ο Σταύρος Κορνήλιος μυήθηκε στην ΕΟΚΑ. Ορκίστηκε το 1956 από τον Μιχάλη Χάλιο, από το Καλό Χωριό Λεύκας. Έδρασε ως ομαδάρχης στην περιοχή του χωριού του, μέχρι που συνελήφθη από τους Βρετανούς στις 5 Σεπτεμβρίου 1957 στο χωριό Πεντάγια, με την κατηγορία ότι κατείχε φυλλάδια και έγγραφα της ΕΟΚΑ.

Τον οδήγησαν στα κρατητήρια Λεύκας, όπου υπέστη τρομερά βασανιστήρια. Κρατήθηκε για δέκα μέρες. Σε αυτό το διάστημα οι Βρετανοί ανακριτές προσπαθούσαν με κάθε μέσο να του αποσπάσουν ομολογία και πληροφορίες για την οργάνωση και τα μέλη της. Έσβηναν στο κορμί του τα τσιγάρα τους και τον κτυπούσαν. Άντεξε όμως, μέχρι που τον οδήγησαν στο Ειδικό Δικαστήριο Λευκωσίας, που τον έκρινε «ένοχο» και τον καταδίκασε σε τρία χρόνια φυλάκιση.

Δεν τον χωρούσαν τα κελιά των Κεντρικών Φυλακών. Προφασίστηκε τον άρρωστο, προκειμένου να μεταφερθεί στο Γενικό Νοσοκομείο Λευκωσίας. Ο συγκρατούμενός του, Ματθαίος Κυπριανού, που εκτελούσε χρέη μάγειρα, τον προμήθευσε με ελαιόλαδο και κόκκινες καυτές πιπεριές. Άρχισε να κάνει εμετούς και η θερμοκρασία του σώματός του κτύπησε κόκκινο.

Μεταφέρθηκε στο Γενικό Νοσοκομείο Λευκωσίας, όπου υποβλήθηκε σε αχρείαστη εγχείριση αφαίρεσης της σκωληκοειδούς απόφυσης. Όταν όμως ετοιμαζόταν να δραπετεύσει, υπέστη περιτονίτιδα. Για ένα μήνα ήταν ετοιμοθάνατος, όπως αναφέρει ο ίδιος:

«Τα μηνύματα για την εξέλιξη της υγείας μου, από τους γιατρούς Βάσο Βασιλόπουλο, Ανδρέα Δάφνιο και Τάκη Χριστόπουλο, ανάγκασαν την οργάνωση να ειδοποιήσει τους γονείς μου στην Παναγιά. Ήρθε η μητέρα μου στο νοσοκομείο, αλλά παρά τις διαμαρτυρίες της δεν την άφησαν να με δει. Τότε εγώ πείσμωνσα και είπα ότι ο θεός δεν θα επιτρέψει να πε-

Εθελοντές που κατατάχθηκαν για αντιμετώπιση της τουρκικής απειλής το 1963-1964. Διακρίνονται ο διοικητής Σπύρος Νικολάου, ο έφεδρος λοχαγός Σταύρος Κορνήλιος (στα δεξιά), ο Τάκης Κυριακίδης, ο Πουργούρας, καθηγητής, και μπροστά καθήμενος ο αγγελιαφόρος του τάγματος.

.....

θάνω. Έτσι, με τη βοήθεια του θεού, έγινα καλά. Μεταφέρθηκα στις Κεντρικές Φυλακές, όπου παρέμεινα μέχρι που παραχωρήθηκε αμνηστία στις 28 Φεβρουαρίου 1959 με βάση τις Συμφωνίες Ζυρίχης - Λονδίνου».

Οργάνωσε ομάδες ενόψει των ταραχών το 1963

Ο Σταύρος Κορνήλιος αρραβωνιάστηκε στη Νεάπολη Λευκωσίας με τη Μαρούλλα Μενελάου, την οποία νυμφεύτηκε το 1961. Από τον γάμο τους απέκτησαν τέσσερα παιδιά, δύο αγόρια και δύο κορίτσια, τα οποία τους χάρισαν εννέα εγγόνια, επτά κορίτσια και δύο αγόρια.

Για επαγγελματική απασχόληση επέλεξε τη ραπτική και αποτάθηκε στον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο να τον βοηθήσει για την εκπαίδευσή του σε σχολή στην Αθήνα στα τέλη του 1959. Επέστρεψε στην Κύπρο ύστερα από έξι μήνες με δίπλωμα ραπτικής. Άνοιξε ραφείο κοντά στο οίκημα του σωματείου «Ολυμπιακός» Λευκωσίας στη συνοικία του Τακτακαλά και αργότερα στην οδό Ρηγαίνης στη Λευκωσία.

Οι καιροί όμως ήταν χαλεποί, γιατί οι Τουρκοκύπριοι ετοιμάζονταν για ένοπλες συγκρούσεις, εκπαιδούνταν στα όπλα, ενώ υπονόμευαν τη λειτουργία του νέου κράτους. Αφηγείται ο Σταύρος Κορνήλιος:

«Τον Δεκέμβριο του 1963 με φώναξε ο Πολύκαρπος Γιωρκάτζης,

υπουργός Εσωτερικών, τον οποίο γνώριζα από τις Κεντρικές Φυλακές. Μου είπε να αναλάβω να οργανώσω ομάδες αντίστασης και να παραχωρήσω το σπίτι μου για να μεταφερθεί εκεί οπλισμός, ώστε να εκπαιδευτούν οι αγωνιστές μου και να αντιμετωπίσουμε την τουρκική ανταρσία. Οργανώσαμε ομάδες και αρχίσαμε τις περιπολίες. Το σπίτι, όπου ζούσα με την οικογένειά μου, είχε μετατραπεί σε αρχηγείο και εκεί κάναμε εκπαίδευση περίπου 10-20 ατόμων κάθε βράδυ στα όπλα. Όπως είχαμε προβλέψει, τις παραμονές των Χριστουγέννων του 1963 ξέσπασαν συγκρούσεις στη Νεάπολη και τον Τράχωνα στη Λευκωσία. Τότε βρεθήκαμε αποκλεισμένοι από Τούρκους ένοπλους για τρεις μέρες. Την ημέρα των Χριστουγέννων την περάσαμε μαζί όλοι οι συναγωνιστές, περί τα 150 άτομα, με τα λιγοστά φαγητά που είχαν απομείνει. Ήταν λίγα τα όπλα που είχαμε, γι' αυτό δεν μπορούσαμε να αποκρούσουμε τους Τούρκους. Η κατάσταση ήταν τραγική. Αντιμετωπίζαμε έλλειψη τροφίμων, αλλά και τα πυρομαχικά είχαν αρχίσει να τελειώνουν. Αφού αναφέραμε στο αρχηγείο Λευκωσίας την κατάστασή μας, έστειλαν τον Γεώργιο Μαυρουδή με μια διμοιρία για να μας βοηθήσει, αλλά πάλι δεν ήταν αρκετό. Είπα τότε στον Διονύση Μαλά να τηλεφωνήσει στον Μακάριο για να μας στείλει όπλα. Πράγματι τα όπλα στάλθηκαν, αλλά δεν έφτασαν ποτέ σε μας».

Πήγε αποστολή στην Αθήνα για να φέρει οπλισμό

Έπρεπε να επιλυθεί το πρόβλημα της έλλειψης οπλισμού. Ο Σταύρος Κορνήλιος ανέφερε στον Πολύκαρπο Γιωρκάτζη ότι είχε κάποιο φίλο στην Αθήνα, που μπορούσε να βοηθήσει στην εξεύρεση οπλισμού. Επρόκειτο για τον Νεόφυτο Σωφρονίου, από την Τεμπριά. Ο Πολύκαρπος Γιωρκάτζης έδωσε τη συγκατάθεσή του, αλλά ο Σταύρος Κορνήλιος δεν είχε διαβατήριο. Ειδοποιήθηκε σχετικά ο Ανδρέας Χουβαρτάς, που εργαζόταν στο Τμήμα Διαβατηρίων, και ο Σταύρος Κορνήλιος πήγε νυχτιάτικα για την έκδοση διαβατηρίου. Έτσι μπόρεσε να ταξιδεύσει στην Αθήνα, όπως αφηγείται ο ίδιος:

«Στις 2 Ιανουαρίου 1964 πήγα στην Αθήνα και πέρασα από το σπίτι του Γεώργιου Γρίβα στο Καστρί. Εκεί συνάντησα τον αγωνιστή και κουμπάρο μου, Χαράλαμπο Μπαταριά. Παρακάλεσα τον Γρίβα, αν μπορούσε, να με προμηθεύσει με όπλα. Ο Γρίβας με συμβούλεψε να πάω στην Κρήτη για να βρω όπλα. Συνεχίζοντας μου είπε “έπρεπε να είχατε εκκαθαρίσει τους θύλακες των Τούρκων σε τρεις μέρες, τώρα είναι αργά”. Ο φίλος μας

Νεόφυτος Σωφρονίου, ο οποίος εργαζόταν στην Αθήνα, διευθέτησε συνάντησή μου με πρόσωπο που διέμενε δίπλα από την εκκλησία Αγίου Δημητρίου στη Θεσσαλονίκη. Ο πατέρας του ήταν βουλευτής επί πρωθυπουργίας Παπάγου. Ήταν ο κατάλληλος άνθρωπος και με προμήθευσε με όπλα. Μέρος του οπλισμού το κράτησα για τις ομάδες μου, αφού συνεχίσαμε να δημιουργούμε φυλάκια, προωθημένα προς τους τουρκικούς θύλακες».

Το 1964 οι συγκρούσεις με Τούρκους ενόπλους συνεχίζονταν σποραδικά, ενώ ο Σταύρος Κορνήλιος με τα μέλη της ομάδας του περιπολούσαν στη Νεάπολη, από όπου οι περισσότεροι κάτοικοι αναγκάστηκαν να μετακινηθούν. Οι λίγες οικογένειες που παρέμειναν στα σπίτια τους έλεγαν ότι «εφόσον έμεινε ο Κορνήλιος, υπάρχει ασφάλεια». Τον Ιούλιο του 1964, αφού συστάθηκε η Εθνική Φρουρά, ο Σταύρος Κορνήλιος παρέδωσε τον οπλισμό που κατείχε.

Περίμεναν διαταγή που δεν ήρθε ποτέ

Τα επόμενα χρόνια ηρέμησε κάπως η κατάσταση. Τον Νοέμβριο του 1967, όταν ξέσπασε η κρίση της Κοφίνου, ο Σταύρος Κορνήλιος πήρε τηλεφώνημα από τον λοχαγό Σάββα Θεοχάρους να μεταβεί σε συγκεκριμένο χώρο στο Καϊμακλί για να πάρει ονομαστικό κατάλογο 110 ανδρών, τους οποίους είχε ειδοποιήσει το Υπουργείο Εσωτερικών να παρουσιαστούν στο οίκημα του «Αχιλλέα» Καϊμακλίου για να παραλάβουν οπλισμό. Εξηγεί ο Σταύρος Κορνήλιος τι συνέβη:

«Πήραμε διαταγή να είμαστε έτοιμοι, ώστε, αν χρειαζόταν, να κάναμε εκκαθάριση στους τουρκοκυπριακούς θύλακες. Έμεινα δεκαπέντε μέρες με τους άνδρες μου στο οίκημα του “Αχιλλέα”, αναμένοντας διαταγή. Ήρθε τελικά διαταγή, όχι όμως για επιχειρήσεις, αλλά για να παραδώσουμε τον οπλισμό μας, γιατί έγινε συμφωνία μεταξύ Τουρκίας και Ελλάδας να αποχωρήσει από την Κύπρο η ελληνική μεραρχία! Στο μεταξύ, στις 21 Απριλίου 1967, η χούντα είχε καταλάβει την εξουσία με πραξικόπημα και επέβαλε στην Ελλάδα στρατιωτική δικτατορία. Ακόμη μια φορά προδοθήκαμε από τη “μητέρα πατρίδα”. Ήταν η απαρχή νέων δοκιμασιών για την Κύπρο και τον λαό της».

Η τρομοκρατική δράση του Εθνικού Μετώπου

Παράλληλα, οξυνόταν η πόλωση και η διαμάχη μεταξύ των Ελληνοκυπρίων, που είχε προκληθεί ύστερα από την υπογραφή των συμφω-

νίων Ζυρίχης - Λονδίνου τον Φεβρουάριο του 1959. Από τη μια ήταν οι υποστηρικτές των χειρισμών του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου και από την άλλη ήταν η μερίδα των αγωνιστών της ΕΟΚΑ, που δεν αποδέχτηκαν τη λύση ανεξαρτησίας και υποστήριζαν τον πρώην στρατιωτικό αρχηγό της ΕΟΚΑ, Γεώργιο Γρίβα.

Στις 21 Μαρτίου 1969 ανακοίνωσε τη σύστασή της η οργάνωση Εθνικό Μέτωπο, με τίτλο στο πρώτο της φυλλάδιο «Διακήρυξη του Εθνικού Μετώπου προς τον κυπριακό λαό. Πίστη στον αγώνα του 1955 και ολοκλήρωση των εθνικών πόθων». Την 1η Απριλίου 1969 κυκλοφόρησε το δεύτερο φυλλάδιο που εξέφραζε υποστήριξη προς τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο, αλλά εκτόξευε και απειλές εναντίον της Αριστεράς. Λίγες μέρες μετά, μια νέα οργάνωση με το όνομα «Εθνικός Σύνδεσμος Αγωνιστών ΕΟΚΑ» έκανε την εμφάνισή της. Στις 10 Απριλίου 1969 έγινε η πρώτη έκρηξη βόμβας έξω από το σπίτι της υπουργού Δικαιοσύνης, Στέλλας Σουλιώτου. Ο κόσμος άρχισε να αισθάνεται ανασφάλεια. Ακολούθως, στις 6 Μαΐου 1969 κι άλλη οργάνωση με το όνομα «Ακρίτας» έκανε την εμφάνισή της, η οποία απέστειλε φυλλάδια στις εφημερίδες και απειλούσε τους «ανθενωτικούς», τους αριστερούς, «συνοδοιπόρους» της κυβέρνησης Μακαρίου και τους «προδότες», ότι όσοι δεν φρονηματίζονταν θα εκτελούνταν δημοσίως.

Η πρώτη δολοφονία που έγινε ήταν του υπαστυνόμου Φίλιππου Ευριπίδου, που ήταν υπεύθυνος για την εκτέλεση ειδικών καθηκόντων. Πυροβολήθηκε στις 26 Ιουλίου 1969 το βράδυ στην οικία του στον Άγιο Δομέτιο. Η κυβέρνηση αποφάσισε ότι χρειαζόταν πλέον να παρθούν δραστικά μέτρα για τη διάλυση του Εθνικού Μετώπου. Στις 28 Αυγούστου 1969 το Υπουργικό Συμβούλιο σε συνεδρία του έθεσε την οργάνωση εκτός νόμου.

Ο πρόεδρος της Δημοκρατίας, Αρχιεπίσκοπος Μακάριος, σε δημοσιογραφική διάσκεψη που έδωσε την 1 Σεπτεμβρίου 1969, για να εξηγήσει τα μέτρα της κυβέρνησης, χρησιμοποίησε τους πιο έντονους χαρακτηρισμούς για το Εθνικό Μέτωπο: «Προς την καταστροφήν, είναι η απάντησις, θα σταθώ αντιμέτωπος του αντεθνικού αυτού μετώπου, έστω και εάν καταστώ στόχος του. Ουδέποτε θα υποκύψω ή θα συμβιβασθώ με την βίαν και την τρομοκρατίαν. Θεωρώ καθήκον μου και χρέος να αγωνισθώ διά να απαλλαγή η νήσος μας από αυτήν την μάστιγα, από αυτήν την κατάραν, η οποία από τινος ενέσκηψεν». Αυτά ήταν τα λόγια του Μακαρίου. Και τελικά έγινε στόχος του Εθνικού Μετώπου.

Η διαμάχη με τον Πολύκαρπο Γιωρκάτζη

«Στις 28 Σεπτεμβρίου 1969 με επισκέφτηκε στο γραφείο μου στην οδό Ρηγαίνης ο Κίκης Χαννίδης, στρατιωτικός, και μου είπε ότι είχε σημαντικές πληροφορίες, γι' αυτό μου ζήτησε να διευθετήσω ραντεβού με τον Μακάριο για να τον ενημερώσει. Του απάντησα ότι γνώριζε τις σχέσεις μου με τον Μακάριο και ότι μπορούσε να μου πει τις πληροφορίες που είχε. “Αν ο Μακάριος θεωρήσει ότι πρέπει να σε δει, τότε θα σε καλέσει”, του είπα. Ένας λόγος που δεν τον έφερα σε επαφή με τον Μακάριο ήταν γιατί δεν τον εμπιστευόμουν. Δεν του άρεσε η στάση μου και έφυγε», αφηγείται ο Σταύρος Κορνήλιος.

Στις 2 Οκτωβρίου 1969 προκλήθηκε έκρηξη βόμβας στον περίβολο του προεδρικού μεγάρου. Λήφθηκε πληροφορία μέσω του Κύπρου Μουρουζίδη, προερχόμενη από το ΤΑΕ της Πύλης Πάφου, ότι η έκρηξη ήταν έργο ανθρώπων του Γιωρκάτζη από το ΘΟΙ Ομορφίτας, όπως σημειώνει ο Σταύρος Κορνήλιος. Η Αστυνομία ερεύνησε το οίκημα του ΘΟΙ Ομορφίτας, το οποίο ήταν γνωστό προπύργιο του Γιωρκάτζη. Εκεί βρέθηκε μικρή ποσότητα εκρηκτικών υλών και συνελήφθησαν στενοί φίλοι του Γιωρκάτζη. Στις 5 Νοεμβρίου 1969 ο Μακάριος σε δηλώσεις του σε εφημερίδες είπε ότι ο ηθικός αυτουργός δεν ήταν μεταξύ των συλληφθέντων, φωτογραφίζοντας τον Γιωρκάτζη. Ήταν γνωστό ότι ο Γιωρκάτζης στράφηκε εναντίον του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου, ύστερα που απρόθυμα υπέβαλε παραίτηση από τη θέση του υπουργού Εσωτερικών και Άμυνας, λόγω της υπόθεσης Αλέκου Παναγούλη. Πολλοί υποστηρίζουν ότι επιτεύχθηκε ο στόχος των συνωμοτών της χούντας να αποδυναμώσουν τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο εξουδετερώνοντας τον ισχυρό άνδρα της κυβέρνησής του, αλλά και του παρασκηνίου.

«Πρόσεξε, γιατί θα σε καταστρέψουν οι φίλοι σου!»

Είχε πραγματοποιηθεί διαδήλωση περίπου εκατόν ατόμων, υποστηρικτών του Πολύκαρπου Γιωρκάτζη, ώστε να πιεστεί ο Μακάριος να τον επαναφέρει στη θέση του υπουργού. Ο Σταύρος Κορνήλιος αφηγείται:

«Δεν είχα λάβει μέρος στη διαδήλωση, παρότι συνεργαζόμουν με τον Γιωρκάτζη και είχαμε φιλικές σχέσεις. Την επόμενη μέρα μού τηλεφώνησε ο Άκης Καρυδάς και μου είπε ότι ο Γιωρκάτζης είχε παράπονο μαζί μου και ζητούσε να με συναντήσει. Τον επισκέφτηκα στην οδό Μετοχίου στις 9:00 το πρωί και μου ζήτησε να παρακαλέσω τον Μακάριο να μιλήσει στον αρχηγό της χούντας στην Αθήνα, Γεώργιο Παπαδόπουλο,

που ήταν η αιτία για την παραίτηση Γιωρκάτζη, ώστε να τα βρουν. Δέχτηκα και την επόμενη μέρα επισκέφτηκα τον Μακάριο και του μίλησα. Ο Μακάριος μου είπε: “Ήρθε και ο Γλαύκος Κληρίδης και μου είπε να τηλεφωνήσω στον Παπαδόπουλο, για να τα βρούμε. Αλλά του είπα πως είναι αδύνατο να επιχειρηματολογήσω μέσω τηλεφώνου. Γι’ αυτό του ζήτησα να πάει εκείνος στην Αθήνα για να μιλήσει στον Παπαδόπουλο”. Επίσης ο Μακάριος μού είπε να διαμηνύσω στον Γιωρκάτζη να κάτσει φρόνιμα και ότι με την πρώτη ευκαιρία θα τον αποκαθιστούσε στη θέση του υπουργού. Πήγα στον Γιωρκάτζη και του ανέφερα όσα μου είπε ο Μακάριος. Τότε ο Γιωρκάτζης μου είπε: “Το ξέρεις ότι άρχισαν η αγγλική, η αμερικάνικη και η ελληνική πρεσβεία να με πιέζουν να τα βάλω με τον Μακάριο;”. Κι εγώ του απάντησα: “Πρόσεχε, γιατί θα σε καταστρέψουν οι φίλοι σου!”. Αυτή ήταν η τελευταία φορά που συναντηθήκαμε».

Συνόδευσε τον Μακάριο ύστερα από την απόπειρα

Δεν άργησαν να θέσουν σε εφαρμογή τα σχέδιά τους οι συνωμότες για τη φυσική εξόντωση του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου. Ο Σταύρος Κορνήλιος διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην προστασία του Μακαρίου ύστερα από την απόπειρα δολοφονίας του:

«Το πρωί της Κυριακής, 8 Μάρτιου 1970, η ώρα 6:00, μου τηλεφώνησε ο εξάδελφός μου, Ανδρέας Νικολάου, ο οποίος κατοικούσε κοντά στην Αρχιεπισκοπή, και μου ανέφερε ότι έγινε απόπειρα εναντίον του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου. Τον πυροβόλησαν κατά ριπάς την ώρα που απογειωνόταν το ελικόπτερο για να τον μεταφέρει στον Μαχαιρά για το μνημόσυνο του ήρωα της ΕΟΚΑ Γρηγόρη Αυξεντίου. Το ελικόπτερο προσγειώθηκε σε κοντινό ανοικτό χώρο και ο Μακάριος, ευτυχώς σώος και αβλαβής, επέστρεψε στην Αρχιεπισκοπή, όπου συναντήθηκε με στενούς του συνεργάτες. Αμέσως ντύθηκα και πήρα το περίστροφό μου για να πάω στην Αρχιεπισκοπή. Εκεί είδα πως ο Μακάριος δεν είχε πάθει οτιδήποτε και τον χαιρέτησα. Στάθηκα δίπλα του, ενώ λίγα μέτρα πιο κάτω πηγαινοερχόταν αμήχανος ο διοικητής της Δύναμης Καταδρομών, Ελλαδίτης συνταγματάρχης Δημήτριος Παπαποστόλου. Κοντά μου ήταν και ο υπουργός Εσωτερικών, Επαμεινώνδας Κωμοδρόμος, ο οποίος προσπαθούσε να μεταπείσει τον Μακάριο, που είχε πρόθεση να μεταβεί στον Μαχαιρά. Ελάχιστοι αστυνομικοί της φρουράς είχαν παραμείνει στην Αρχιεπισκοπή, γιατί κάποιοι φρόντισαν να στείλουν τους περισσότερους στον Μαχαιρά ώστε να αφήσουν απροστάτευτο τον Μακάριο. Ενώ μάταια προσπαθούσε ο Υπουργός να του αλλάξει γνώμη, ο Μακάριος ακούστηκε να λέει στη φρουρά του:

Από τις κινητοποιήσεις των μακαριακών εναντίον των δυνάμεων που εχθρεύονταν τον Μακάριο. Ο Σταύρος Κορνήλιος αφηγείται σχετικά: «Τέρμα στα σενάρια για την απόδοση ευθυνών στον Μακάριο, όσον αφορά την ομιλία του ψυχιάτρου Τάκη Ευδόκα στην πλατεία Ηπείρου το 1968. Για πρώτη φορά παραθέτω τα γεγονότα όπως έγιναν και όπως τα έζησα τη μέρα εκείνη: Με οδηγίες του Γιωρκάτζη ξεκίνησα από το οίκημα των Αγωνιστών της ΕΟΚΑ δίπλα από το φαρμακείο “Πήτερ” με περίπου 200 άτομα. Οι σαφείς οδηγίες που είχα ήταν να παραταχθούμε απέναντι από την εξέδρα που θα μιλούσε ο Τάκης Ευδόκας, χωρίς να δημιουργήσουμε έκτροπα, αλλά να κρατήσω όλη την παρουσία μας σε ευπρεπή όρια. Στη συνέχεια όμως μαζεύτηκε πάρα πολύς κόσμος, περίπου δύο χιλιάδες άτομα. Προτού αρχίσει την ομιλία του ο Ευδόκας, συνεργάτης του ανέβηκε στο βήμα και άρχισε να φωνάζει διάφορα συνθήματα εναντίον του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου. Δυστυχώς, τότε η κατάσταση εκτραχύνθηκε και μετά δυσκολίας συγκράτησα τον κόσμο μακριά από την εξέδρα όπου στεκόταν ο Ευδόκας. Ορισμένοι πήραν γιαούρτια από γειτονικό μπακάλικο και τα έριξαν εναντίον του Ευδόκα. Ευτυχώς αποφεύχθηκαν τα χειρότερα... Μετά, όταν τέλειωσαν όλα και έφυγαν οι διαδηλωτές από τον χώρο, ο Γιωρκάτζης έστειλε αυτοκίνητο και με μετέφερε στο οίκημα του σωματείου “Ολυμπιακός” Λευκωσίας. Βρισκόταν εκεί με καμιά δεκαριά συνεργάτες του και μου έδωσε συγχαρητήρια γιατί κράτησα όλη τη διαδήλωση με άσφογο τρόπο. Αργότερα έμαθα ότι ο Γιωρκάτζης βρισκόταν στη Λέσχη Φιλίππων πάνω από το κατάστημα αθλητικών ειδών Κιούσλερ, ακριβώς δίπλα από τον χώρο που έκανε ομιλία ο Ευδόκας. Αυτά έγιναν και τα παραθέτω για χάριν της Ιστορίας. Ο Μακάριος δεν γνώριζε και τον ενημέρωσα αργότερα».

.....

“Φεύγουμε για τον Μαχαιρά”. Συνόδευσα τον Αρχιεπίσκοπο μαζί με άλλα πέντε άτομα στο ίδιο αυτοκίνητο, με προορισμό την Ιερά Μονή Μαχαιρά, όπου τελέστηκε θεία λειτουργία. Στην εκκλησία στεκόμουν όλη την ώρα δίπλα από τον Μακάριο. Μετά έγινε τρισάγιο στο κρησφύγετο του Γρηγόρη Αυξεντίου. Φεύγοντας από τον Μαχαιρά, περάσαμε από το Γενικό Νοσοκομείο Λευκωσίας και είδαμε τον Ζαχαρία Παπαδογιάννη, τον χειριστή του ελικοπτέρου, ο οποίος είχε τραυματιστεί κατά τη δολοφονική απόπειρα, αλλά κατάφερε με επιδέξιους χειρισμούς να το προσγειώσει. Ύστερα φτάσαμε στην Αρχιεπισκοπή. Καθόλη τη διάρκεια της μέρας αισθανόμουν πως γινόμουν ενοχλητικός, κυρίως για τον Παπαποστόλου. Μετά από πολλά χρόνια έμαθα ότι ζητούσε πληροφορίες για μένα ο Παπαποστόλου από τον Αντωνάκη Σολομώντος, ο οποίος καταδικάστηκε σε φυλάκιση για την απόπειρα εναντίον του Μακαρίου».

Εκτέλεσαν τον Γιωρκάτζη για να του κλείσουν το στόμα

Μετά την αποτυχημένη απόπειρα κατά του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου, ο Γιωρκάτζης είχε πανικοβληθεί, γιατί οι υποψίες στράφηκαν εναντίον του, και έψαχνε διέξοδο, σημειώνει ο Σταύρος Κορνήλιος. Στις 13 Μαρτίου 1970 ο Γιωρκάτζης αποπειράθηκε να διαφύγει στο εξωτερικό. Γύρω στις 11:30 το πρωί έφτασε στο Διεθνές Αεροδρόμιο Λευκωσίας, όπου τον περίμεναν συνεργάτες του, ο Κυριάκος Πατατάκος και ο Τάκης Σκαρπάρης, με σκοπό να μεταβεί στη Βηρυτό. Εκείνη την ώρα υπεύθυνος στον έλεγχο διαβατηρίων ήταν ο αξιωματικός της Αστυνομίας Μιχαλάκης Πατσαλίδης. Ο Πατατάκος παρουσίασε το διαβατήριο του Γιωρκάτζη και του εξήγησε ότι θα αναχωρούσε για τη Βηρυτό. Ο Πατσαλίδης σφράγισε το διαβατήριο και ο Γιωρκάτζης μπήκε στο αεροπλάνο. Ήταν ο τελευταίος επιβάτης που επιβιβάστηκε. Όταν το αεροπλάνο άρχισε να τροχοδρομεί για να απογειωθεί, λοχίας του τμήματος διαβατηρίων φώναξε στον Πατσαλίδη ότι τον ζητούσε στο τηλέφωνο ο Μακάριος. Ο Πατσαλίδης έτρεξε στο τηλέφωνο και ο Μακάριος του είπε να σταματήσει το αεροπλάνο και να πει στον Γιωρκάτζη ότι είχε απαγορευτεί η αναχώρησή του από την Κύπρο. Ο Πατσαλίδης έτρεξε και πρόλαβε το αεροπλάνο προτού απογειωθεί. Τότε ενημέρωσε τον Γιωρκάτζη ότι το όνομά του είχε τοποθετηθεί στο «stop list». Εξηγεί ο Σταύρος Κορνήλιος:

«Μετά την εξέλιξη αυτή άρχισε να σφίγγει ο κλοιός γύρω από τον Γιωρκάτζη. Στην προσπάθειά του να έρθει σε επαφή με τον Μακάριο για να του μιλήσει, ο Γιωρκάτζης προσέκρουε στα εμπόδια του Αθανάσιου Πουλίτσα, του Ελλαδίτη υπασπιστή του Μακαρίου, γιατί θα ξεσκέπαζε

την εμπλοκή του ίδιου του Πουλίτσα και του Παπαποστόλου στην απόπειρα εναντίον του Μακάριου». Ο Γιωρκάτζης πήγε σε μοιραίο ραντεβού έξω από τη Μια Μηλιά, στις 15 Μαρτίου 1970. Στο γιλέκο του βρέθηκε σημείωμα με τρεις αριθμούς τηλεφώνων, 75392, 21389 και 76824. Και τα τρία τηλέφωνα ανήκαν στο σπίτι και το γραφείο του Παπαποστόλου. Την επόμενη μέρα της δολοφονίας του Γιωρκάτζη, κυκλοφόρησαν φήμες ότι ο λοχαγός των ΛΟΚ, Γεώργιος Ασλανίδης, μαζί με τον Δημήτριο Παπαποστόλου ήταν αυτοί που τον εκτέλεσαν.

«Από τα γεγονότα και τα έγγραφα που βρέθηκαν αργότερα, προκύπτει ότι οι συνωμότες αποσκοπούσαν όχι μόνο στη δολοφονία του Μακάριου, αλλά και σε πραξικόπημα. Επανελημμένα προειδοποίησα τον Μακάριο ότι θα γινόταν πραξικόπημα, αλλά μόνιμα η απάντησή του ήταν: “Μα, αν κάνουν πραξικόπημα, θα έρθουν οι Τούρκοι...”», συμπληρώνει ο Σταύρος Κορνήλιος.

Οργάνωσε ένοπλες ομάδες δημοκρατικών πολιτών

Μετά τη μυστική επιστροφή του Γεώργιου Γρίβα στην Κύπρο τον Σεπτέμβριο του 1971, άρχισαν τα μεγάλα δεινά για την Κύπρο. Οι εξελίξεις ήταν άκρως ανησυχητικές. Άρχισε η δράση της οργάνωσης ΕΟΚΑ Β', που σύστησε ο Γεώργιος Γρίβας, με ανατινάξεις αστυνομικών σταθμών, δολοφονίες κ.λπ. Ο Σταύρος Κορνήλιος αφηγείται για την εμπλοκή του στην αντιμετώπιση της τρομοκρατικής οργάνωσης:

«Τότε μου ανέθεσαν τη σύσταση ομάδων στη Λευκωσία. Αρχίσαμε τη συλλογή πληροφοριών και τη λήψη μέτρων για αποτροπή της δράσης της ΕΟΚΑ Β'. Με φώναξαν ο χωρεπίσκοπος Χρυσόστομος, μετέπειτα Αρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος Α', και ο Ανδρέας Αζίνας, διοικητής της Συνεργατικής Τράπεζας Αναπτύξεως, και με προμήθευσαν με όπλα, αυτόματα, τσέχικα και καλασνίκοφ, καθώς επίσης πιστόλια. Τα όπλα, που είχε φέρει ο Αζίνας από την Τσεχοσλοβακία, τα φρουρούσαν οι ομάδες μου στη Μια Μηλιά. Αργότερα τα παραδώσαμε στα Ηνωμένα Έθνη, ύστερα από τον θόρυβο που ξεσήκωσαν οι υποστηρικτές της ΕΟΚΑ Β' και η χούντα. Εκτός από τη φρούρηση νευραλγικών σημείων της Λευκωσίας, είχα και μία διμοιρία στο μετόχι του Κύκκου, που βρισκόταν σε επιφυλακή από τις 10:00 το βράδυ μέχρι τις 5:00 το πρωί καθημερινά. Είχαμε τοποθετήσει τρία μέλη μας με αντιαρματικά ΠΑΟ στην πολυκατοικία των αρχιτεκτόνων αδελφών Φιλίππου, καθώς και στην παλιά Λευκωσία, κοντά στο τυπογραφείο Ζαβαλλή. Τα πράγματα ήταν πλέον ξεκάθαρα. Η χούντα των Αθηνών με την ΕΟΚΑ Β' θα έδιναν τη χαριστική βολή στην Κύπρο. Η

συμμετοχή μας σε όλες τις ενέργειες ελεγχόταν σε τακτά διαστήματα από τον διοικητή του Εφεδρικού σώματος, ταγματάρχη Παντελάκη Πανταζή. Η Αστυνομία και η Εθνική Φρουρά είχαν διαβρωθεί από την ΕΟΚΑ Β' και τη χούντα. Μόνο σε λίγα μέλη τους μπορούσαμε να έχουμε εμπιστοσύνη. Προσπάθησα να κρατήσω τις ομάδες μου σε επιτρεπτά όρια, ώστε να μη γίνονται αντίποινα για τις τρομοκρατικές ενέργειες της ΕΟΚΑ Β', τις δολοφονίες, τους ξυλοδαρμούς και τις βομβιστικές επιθέσεις. Φροντίζαμε όμως να δίνουμε απάντηση. Η δράση μας κάλυπτε τη Λευκωσία, τη Μόρφου μέχρι τον Κάμπο, και τη Λάρνακα. Μερικές φορές πηγαίναμε και στην Αμμόχωστο. Είχα περί τα 200-250 άτομα στις ομάδες μου».

«Έχω κοντράτο με τον Θεό...»

Κύριος στόχος όμως της ΕΟΚΑ Β' και της χούντας ήταν ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος. Επιδίωκαν τη φυσική του εξόντωση, όπως στην περίπτωση της ενέδρας στον δρόμο προς τον Άγιο Σέργιο Αμμοχώστου το 1973. Θυμάται ο Σταύρος Κορνήλιος:

«Όταν ο Μακάριος επέστρεψε από τον Άγιο Σέργιο, όπου είχε γίνει απόπειρα δολοφονίας του, τον περίμενα στην Αρχιεπισκοπή και ήρθα σε αντιπαράθεση με τη φρουρά του γιατί δεν είχαν λάβει τα μέτρα που έπρεπε. Επενέβη ο Μακάριος στη συζήτηση και με καθησύχασε. Κατάλαβε όμως ότι είχα δίκαιο που φώναζα. Την επόμενη μέρα με δέχτηκε στο προεδρικό μέγαρο. Μόλις με είδε, μου είπε: “Ανησύχησες, Κορνήλιε;”. Του απάντησα: “Δεν είναι ώρα για αστεία, Μακαριότατε...”. Αστειευόμενος ο Μακάριος συνέχισε: “Μη φοβάσαι και έχω κοντράτο με τον Θεό, αλλά δεν ξέρω πότε θα το... τερματίσει!”. Είναι γεγονός ότι ο Μακάριος πολλές φορές γλίτωσε σαν από θαύμα. Συνεχίσαμε να καλύπτουμε τον Μακάριο με τις ομάδες μας σε διάφορες εξόδους του. Μεγάλη αναστάτωση προκάλεσε στον Μακάριο η απαγωγή του υπουργού Δικαιοσύνης, Χρίστου Βάκη, από την ΕΟΚΑ Β' το καλοκαίρι του 1973. Τον είδα πολύ πικραμένο και λυπημένο όταν τον συνάντησα. Ο Γεώργιος Γρίβας ζητούσε την παραίτηση του Μακαρίου από την προεδρία της Δημοκρατίας και, όπως ήταν φυσικό, ο Μακάριος απέρριψε την αξίωση. “Θα καταστρέψει την Κύπρο η ΕΟΚΑ Β', Κορνήλιε...”, μου είχε πει τότε».

Η επιχείρηση για εντοπισμό των ασυρμάτων της ΕΟΚΑ Β'

Για την υπόθεση των ασυρμάτων ο Σταύρος Κορνήλιος αναφέρει: «Είχαμε πάρει πληροφορία ότι το πραξικόπημα θα άρχιζε από τη συνοικία Αγίου Παύλου, γι' αυτό οργανώσαμε την παρακολούθηση των κινήσεων

στην περιοχή. Είχαμε εντοπίσει πού βρισκόταν το δίκτυο τηλεπικοινωνιών του αρχηγού της ΕΟΚΑ Β', Γεώργιου Γρίβα, και περιμέναμε να το επιβεβαιώσουμε. Μετά την απαγωγή του Χρίστου Βάκη και την επίδειξη δυνάμεως από την ΕΟΚΑ Β' (όπως είχε γράψει η εφημερίδα "Μάχη", 70 οπλοφόροι της οργάνωσης έκαναν παρέλαση στη Βατυλή), μου τηλεφώνησε ο φίλος και συναγωνιστής Διονύσης Μαλάς, γαμπρός του Γεώργιου Μούσκου, και μου είπε ότι ήθελε να μου μιλήσει. Συναντηθήκαμε και με συμβούλευσε να επισκεφθώ τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο, γιατί ήταν πολύ στενοχωρημένος. Πήγα στον Μακάριο και του είπα: "Μακαριότατε, έχουμε εντοπίσει πού είναι οι ασύρματοι του Γρίβα και θα πρέπει να γίνει επιχείρηση να τους πάρουμε, έτσι ώστε να επισκιάσουμε την επιτυχία της ΕΟΚΑ Β' ". Ο Μακάριος μού απάντησε: "Εντάξει, πήγαινε να τους πάρεις". Πράγματι ενημέρωσα τον υπεύθυνο της φρουράς του Μακαρίου, Νίκο Θρασυβούλου, να είναι σε επιφυλακή, γιατί θα κάναμε επιχείρηση. Πήγαμε στον Άγιο Παύλο με άλλους τρεις συναγωνιστές. Οι συνεργάτες μου Φώτης Δημητριάδης, Βλαδίμηρος Χαραλάμπους, Πανίκος Καρανίκης και εγώ μπήκαμε σε λάθος σπίτι, δίπλα από εκείνο όπου βρίσκονταν οι ασύρματοι. Μας αντιλήφθηκαν όμως τα μέλη της ΕΟΚΑ Β', φόρτωσαν τους ασυρμάτους σε αυτοκίνητο βαν και έφυγαν. Ειδοποίησα αμέσως μέσω ασυρμάτου τον Νίκο Θρασυβούλου. Οι αστυνομικοί που βρίσκονταν σε επιφυλακή έστησαν μπλόκο και τους συνέλαβαν. Ο Μακάριος, που καθόταν σε αναμμένα κάρβουνα, ησύχασε όταν ενημερώθηκε ότι όλα πήγαν καλά. Θυμάμαι πως την επόμενη μέρα αθηναϊκή εφημερίδα έγραψε πως εξαρθρώθηκε όλο το δίκτυο τηλεπικοινωνιών του Γρίβα».

Δεν έγινε δεκτή εισήγηση για 24ωρη επιφυλακή

Γίνονταν συσκέψεις για τον καθορισμό της αποστολής των ομάδων δημοκρατικών πολιτών, παρόλο που αυτές δεν είχαν νομική κάλυψη, αλλά αποσκοπούσαν σε προάσπιση της νομιμότητας. Ο Σταύρος Κορνήλιος συμμετείχε σε σύσκεψη στο προεδρικό μέγαρο, όπου ήταν παρόντες αξιωματικοί του Εφεδρικού σώματος, ο διοικητής ταγματάρχης Παντελάκης Πανταζής και ο λοχαγός Νίκος Παστελλόπουλος, καθώς επίσης ο διοικητής της Συνεργατικής Τράπεζας Αναπτύξεως, Ανδρέας Αζίνας. Αναφέρει σχετικά ο Σταύρος Κορνήλιος:

«Συζητήσαμε διάφορες επιλογές ως προς τον τρόπο δράσης σε περίπτωση πραξικοπήματος. Η δική μου εισήγηση ήταν να είμαστε σε επιφυλακή επί 24ώρου βάσεως, αλλά απορρίφθηκε, γιατί η θέα ενόπλων

αστυνομικών στους δρόμους θα προκαλούσε ανησυχίες. Έτσι, τοποθετήσαμε σε διάφορα σημεία ομάδες για να υπερασπίσουμε τη δημοκρατία και να αντικρούσουμε απόπειρα πραξικοπήματος».

Διαπίστωσαν ύποπτες κινήσεις στην Αμμόχωστο

Η σύγκρουση του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου με τη χούντα κορυφώθηκε στις αρχές Ιουλίου 1974, όταν ο Μακάριος έστειλε τη γνωστή επιστολή προς τον «πρόεδρο» της χούντας, στρατηγό Φαίδωνα Γκιζίκη. Οι πληροφορίες για εκτέλεση σχεδίου πραξικοπήματος ήταν έντονες, αναφέρει ο Σταύρος Κορνήλιος:

«Το βράδυ του Σαββάτου, 13 Ιουλίου 1974, ζήτησα από τον έμπιστό μου λοχαγό, και σήμερα αντιστράτηγο ε.α. της Εθνικής Φρουράς, Γεώργιο Μαυρουδή, να πάει στην Αμμόχωστο για να ελέγξει κατά πόσο είχαν μετακινηθεί οι οικογένειες των Ελλαδιτών αξιωματικών και αν είχαν βγει τα άρματα μάχης έξω από το στρατόπεδο. Πράγματι, ο λοχαγός Μαυρουδής πήγε και έλεγξε. Επέστρεψε στη Λευκωσία και ήρθε στο σπίτι μου την Κυριακή το βράδυ. Μου ανέφερε ότι είχαν μετακινηθεί οι οικογένειες των Ελλαδιτών αξιωματικών στο ξενοδοχείο “Κωνσταντία” και ότι τα άρματα μάχης είχαν βγει έξω από το στρατόπεδο. Αμέσως επικοινωνήσα με την Αρχιεπισκοπή και μετά με τις ομάδες μου. Ειδοποίησα και τον Μακάριο, που βρισκόταν στην εξοχική κατοικία στο Τρόοδος, αλλά δεν πίστευε ότι θα γινόταν πραξικόπημα».

Η επίθεση στις Κεντρικές Φυλακές

Το πρωί της Δευτέρας, 15 Ιουλίου 1974, ο Σταύρος Κορνήλιος πήγε στη δουλειά του στις Κεντρικές Φυλακές, γιατί έδινε εκεί μαθήματα στους κρατούμενους, ενώ είχε και κατάστημα την οδό Ρηγαίνης. Αφηγείται πώς έζησε τα γεγονότα εκείνης της αποφράδας μέρας:

«Μόλις έγινε αντιληπτό ότι άρχισε το πραξικόπημα, γύρω στις 8:20, πήγα στο αυτοκίνητό μου, πήρα αυτόματο καλασνίκοφ και στάθηκα στην είσοδο των Φυλακών με σκοπό να έρθω σε σύγκρουση με τους πραξικοπηματίες. Μετά από λίγο με πλησίασε ο Ντίνος Ηλιάδης και μου είπε ότι ξεκίνησαν τανκς από το στρατόπεδο της Κοκκινοτριμιθιάς με κατεύθυνση τις Κεντρικές Φυλακές και ότι θα ήταν αδύνατο να συνεχίσω την αντίσταση. Έφυγα από τον χώρο των Φυλακών μέσω παράλληλου δρόμου προς την Αρχιεπισκοπή και πήγα στη Νεάπολη. Πρόλαβα να τηλεφωνήσω στο προεδρικό. Μου είπαν ότι ο Μακάριος επέστρεψε στη

Λευκωσία από το Τρόοδος, όπου είχε περάσει το Σαββατοκυρίακο, και ότι βρισκόταν στο προεδρικό. Οι δικές μου ομάδες πολιτών αντιστασιακών πήγαν στην Αρχιεπισκοπή. Η ομάδα του αδελφού μου, Χαράλαμπου Κορνηλίου, μαζί με τον Ανδρέα Χριστοδούλου, τον αδελφότεκνό μου Μιχάλη Νικολάου, καθώς επίσης τους Φώτη Δημητριάδη και Ανδρέα Νικολάου, πολέμησαν, αποκρούοντας την επίθεση των πραξικοπηματιών, οι οποίοι χρησιμοποιούσαν μονάδες της Εθνικής Φρουράς, καταδρομείς και τεθωρακισμένα. Αυτό συνεχίστηκε μέχρι το βράδυ, οπότε αναγκάστηκαν να παραδοθούν όσοι είχαν απομείνει στην Αρχιεπισκοπή. Εγώ ετοίμασα μια ομάδα και πήραμε θέσεις σε κεντρικά σημεία στη Νεάπολη. Προσπαθήσαμε να στείλουμε και τα αντιαρματικά στην πολυκατοικία του αρχιτεκτονικού γραφείου των αδελφών Φιλίππου, αλλά είχαν ήδη στηθεί οδοφράγματα από τους πραξικοπηματίες».

Υποδέχτηκαν τον Μακάριο στο μοναστήρι του Κύκκου

Άλλες ομάδες αντιστασιακών, που βρίσκονταν υπό τη διοίκησή του, έδρασαν εκτός Λευκωσίας, όπως σημειώνει ο Σταύρος Κορνήλιος:

«Επειδή δεν μπορούσαν να έρθουν στη Λευκωσία, λόγω των οδοφραγμάτων που έστησαν οι πραξικοπηματίες, ορισμένα μέλη των ομάδων μου κατέφυγαν στην Ιερά Μονή Κύκκου στο Τρόοδος. Τοποθέτησαν οδοφράγματα σε όλους τους δρόμους που οδηγούσαν στο μοναστήρι. Μια από τις ομάδες, που αποτελείτο μεταξύ άλλων από τους Σόλωνα Μιχαήλ, Ρίκκο Κέρβερη και Αλέκο Μουζούρη, παρέλαβε τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο, ο οποίος διέφυγε από το προεδρικό μέγαρο, ενώ διεξαγόταν η επίθεση των πραξικοπηματιών. Όταν ο Μακάριος με τη συνοδεία του πλησίασαν στο μοναστήρι του Κύκκου, σε απόσταση περίπου ενός χιλιόμετρου, κατέβηκαν μέλη της φρουράς του και με κιάλια προσπαθούσαν να διαπιστώσουν τι κατάσταση επικρατούσε στο μοναστήρι. Αναγνώρισαν τον Σόλωνα Μιχαήλ, τον οποίο ήξερε ο Μακάριος, και αντιλήφθηκαν ότι ήταν ασφαλής η περιοχή. Γι' αυτό προχώρησαν προς το μοναστήρι και από εκεί κατέληξαν στην Πάφο. Την επόμενη μέρα, την Τρίτη, ένας από τους άνδρες της ομάδας του Σόλωνα Μιχαήλ, ο "Επικίνδυνος" όπως τον λέγαμε, πήρε μέρος στην ανατίναξη του ξυλογέφυρου στον δρόμο προς το μοναστήρι του Κύκκου, γιατί θα περνούσε από εκεί φάλαγγα με ισχυρές στρατιωτικές μονάδες που κυνηγούσαν τον Μακάριο. Η φάλαγγα αναγκάστηκε να ακολουθήσει πιο μακρινό δρομολόγιο, καθυστέρησε να φτάσει στην Πάφο και δόθηκε χρόνος στον Μακάριο».

Πρωοθήθηκαν άρματα μάχης για να τους επιτεθούν

Στη Λευκωσία υπήρχαν ακόμη ορισμένες εστίες αντίστασης την Τρίτη, 16 Ιουλίου 1974, ενώ το προεδρικό, το στρατόπεδο του Εφεδρικού, το Αρχηγείο της Αστυνομίας, η Αρχιεπισκοπή κ.λπ. είχαν ήδη πέσει στα χέρια των πραξικοπηματιών. Όσοι αντιστασιακοί είχαν απομείνει και δεν είχαν συλληφθεί, προσπαθούσαν να συντονιστούν, αναφέρει ο Σταύρος Κορνήλιος:

«Την Τρίτη το απόγευμα έστειλα δικό μου άνθρωπο να ειδοποιήσει τον Άντρο Φιλιππίδη, στέλεχος της ΕΔΕΚ και πολύ θαρραλέο αντιστασιακό που πολεμούσε στο Καϊμακλί, να έρθει στη Νεάπολη. Όντως, ήρθε με μέλη της ομάδας του και συζητήσαμε τι μπορούσαμε να κάνουμε. Ύστερα ο Άντρος Φιλιππίδης και οι άνδρες του επέστρεψαν στο Καϊμακλί, όπου δέχτηκαν επίθεση και πολέμησαν εναντίον των πραξικοπηματιών. Έκανα σκέψεις να κτυπήσουμε το οδόφραγμα που έστησαν μέλη της ΕΟΚΑ Β' με στρατιώτες κοντά στον κυκλικό κόμβο Μπάτα στην Παλουριώτισσα. Αυτό το σχέδιο όμως ναυάγησε, γιατί κάποιος στρατιώτης που υπηρετούσε στα τεθωρακισμένα, ο Κκιμής από τον Κάμπο, ανέφερε στη φίλη μας Πόπη Χριστοδούλου και εκείνη μάς ενημέρωσε ότι άρματα μάχης προχωρούσαν προς την κατεύθυνση της Νεάπολης για να μας επιτεθούν. Έφυγα τότε από τη Νεάπολη και αποτάθηκα σε διάφορους φίλους για να με φιλοξενήσουν. Εκείνοι όμως είχαν επιφυλάξεις, γιατί ήταν επικίνδυνο. Κατέληξα στον Άγιο Παύλο σε φίλους από τον Καραβά, την Αίγλη και τον Στέλιο, οι οποίοι με φιλοξένησαν για δύο μέρες. Μετά με φυγάδευσαν μέσω του γαμπρού της Αίγλης, του Σωτήρη, καθηγητή και στελέχους της ΕΔΕΚ. Ο στενός μου φίλος Κώστας Δελλάς με παρέλαβε και με πήγε στο σπίτι του κοντά στο νέο κοιμητήριο Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης στην Παλουριώτισσα».

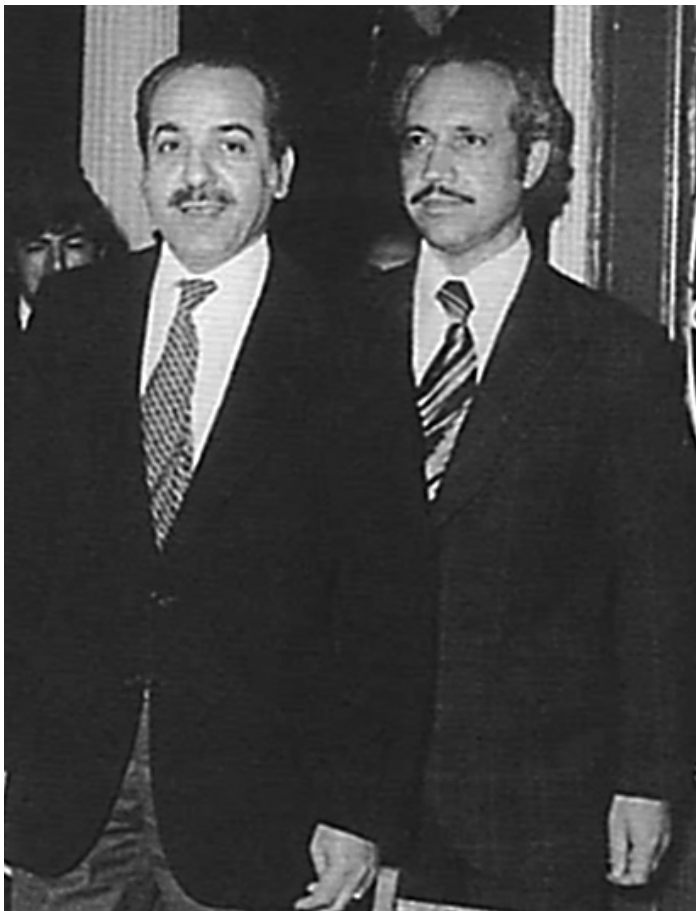
Είχαν σκοπό να τον σκοτώσουν

Οι πραξικοπηματίες είχαν στο στόχαστρο τον Σταύρο Κορνήλιο και πήγαν στο σπίτι του για να τον εντοπίσουν, με προφανείς προθέσεις, σύμφωνα με την αφήγηση του ίδιου:

«Περικύκλωσαν το σπίτι μου περί τους 30 άνδρες της ΕΟΚΑ Β' και στρατιώτες, οι οποίοι πυροβολούσαν με τσέχικα αυτόματα όπλα, ενώ μέσα στο σπίτι βρισκονταν η σύζυγός μου και τα τέσσερα παιδιά μας, ηλικίας 4, 5, 9 και 10 χρόνων. Σε κάποια στιγμή ο λοχαγός Λόττας, που υπηρετούσε στην περιοχή, ακούγοντας τους πυροβολισμούς, έβρασε από την περιοχή για να δει τι γινόταν. Όταν μπήκε στο σπίτι και είδε τη γυναίκα μου αναστατωμένη, της ζήτησε συγγνώμη που στρατιώτες του έλαβαν μέρος στο περιστατικό και της είπε να με προειδοποιήσει, αν ήξερε πού ήμουν,

*Μπροστά
από τον Σταύρο
Κορνήλιο
είναι ο Ανδρέας
Αζίνας,
με τον οποίο
συνεργάζονταν
στην οργάνωση
αντιστασιακών
ομάδων κατά της
ΕΟΚΑ Β'.*

.....

να μην παραδοθώ, γιατί επρόκειτο να με σκοτώσουν οι πραξικοπηματίες. Έκαναν έρευνες στο σπίτι μας οι πραξικοπηματίες και απειλούσαν τη γυναίκα μου: “Εν να σου τον φέρουμεν, ραμμένον που πάνω ως κάτω...”».

Τον κυνηγούσαν πραξικοπηματίες

Ακόμη και ύστερα από την καταστροφή που προκάλεσε το πραξικόπημα, αφού έδωσε αφορμή στην Τουρκία για εισβολή, οπλισμένα μέλη της ΕΟΚΑ Β' δρούσαν ανεξέλεγκτα και προκλητικά. Ορισμένα από τα μέλη των ομάδων του, όπως ο Βλαδίμηρος Χαραλάμπους, κακοποιήθηκαν από τους πραξικοπηματίες. Για τον Σταύρο Κορνήλιο ελλόχευε παντού ο κίνδυνος:

«Επέστρεψα στο σπίτι μου και την οικογένεια μου πολλές μέρες μετά το πραξικόπημα και πήγαμε όλοι στην Τεμπριά, στο σπίτι του φίλου μου Νεόφυτου Σωφρονίου, όπου μείναμε για μια βδομάδα. Όταν πραγματοποιήθηκε η δεύτερη φάση της τουρκικής εισβολής, άλλος καλός φίλος, ο Στασής Κωνσταντίνου, μας πήρε στο σπίτι οικογενειακού του φίλου στον Άγιο Επιφάνειο. Ύστερα από δύο μέρες, ήρθε ο ιδιοκτήτης του σπιτιού που μέναμε και μου είπε: “Ξέρω ποιός είσαι. Είχες ομάδες υπεράσπισης του Μακάριου. Εγώ είμαι ο αρχηγός της ομάδας της ΕΟΚΑ Β' του

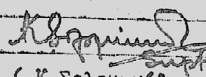
DIARY OF ACTION TAKEN

(Form P. 45.)

ACTION 21/6 R.C.I. No. .....

DIVISION Λευκωσία R.C.I. No. .....

PAGE 2 (1)

Minute No.	Place, Date and Time Entry made	Action taken and Signature	Ref. No.
16.	Λευκωσία 29/8/74 0855	° Αστυνομικόν Διευθυντήν Λευκωσίας. ° Αναφέρομαι εις την έπιστολήν του Διευθυντού Φυλακίων υπό Κ-Ι. έντός του κατέλλου. 2. ° Ει των διεξαχθελσών έρευνών προκύπτει ότι ο Σταύρος ΚΟΡΝΗΛΙΟΣ, οάκτης των φυλακίων, έδροσε ως άρχηγός ένδπλων ομάδων, διαφέρμων όπλαισών εις πρόσωπα στενά συνδεδεμένα με τό γνωστόν περιβάλ- λον του. 3. Δυστυχώς, μέχρι της στιγμής, δέν κατέστη δυνατή ή άνεύρεσις του ΚΟΡΝΗΛΙΟΥ ούτως ώστε να υποβληθή εις άνάκρισιν. 4. ° Εν πάση περιπτώσει εισηγοίμαι όπως άντιγραφον της άναφορας άποσταλεί εις τόν τόν Διευθυντήν Φυλακίων δι' ενημέρωσιν. (Κ. Σολομωνίδης) ° Αστυνόμος Β' ° Υπεύθυνος ΤΑΕ Λευκωσίας.	

Αναφορά στον αστυνομικό διευθυντή Λευκωσίας ημερ. 29.8.1974
για την αναζήτηση του Σταύρου Κορνήλιου, με σκοπό την... ανάκρισή του!

χωριού, αλλά να μη φοβάσαι από μένα, γιατί έμαθα ότι είσαι καλός άνθρωπος. Να φοβάσαι όμως τον αδελφό μου που είναι επικίνδυνος". Το βράδυ, γύρω στις 9:00, ήρθε στο σπίτι ο αδελφός του, δεκαεφτάχρονος, που κρατούσε μαχαίρι. Άρχισε να μου φωνάζει νευρικά ότι έμαθε ποιος ήμουν και με απειλούσε. Σταμάτησε όμως όταν του είπα ότι εγώ στην ηλικία του ήμουν κρατούμενος στη φυλακή για την πατρίδα μου, την εποχή της ΕΟΚΑ. Την επόμενη μέρα, 24 Αυγούστου 1974, μόλις άνοιξα την πόρτα είδα μπροστά μου τον Ανδρέα, καντηλανάφη της εκκλησίας του Τράχωνα, που μου είπε ότι έξω από το σπίτι του βρίσκονταν τρία

Ο Σταύρος Κορνήλιος στο βήμα του ιδρυτικού συνεδρίου του ΠΑ.ΔΗ.Κ.

.....
 άτομα με αυτόματα όπλα και με έψαχναν. Αμέσως φύγαμε για την Παναγιά, όπου μείναμε μέχρι την επιστροφή του Μακάριου».

Τον αναζητούσε και η Αστυνομία

Δεν ήταν όμως μόνο οι πραξικοπηματίες που κυνηγούσαν τον Σταύρο Κορνήλιο. Τον αναζητούσε και η Αστυνομία! Στο ημερολόγιο του ΤΑΕ Λευκωσίας είναι καταγραμμένη αναφορά προς τον αστυνομικό διευθυντή Λευκωσίας, με ημερομηνία 29.8.1974: «Εκ των διεξαχθεισών ερευνών προκύπτει ότι ο Σταύρος Κορνήλιος, ράπτης των φυλακών, εδρούσε ως αρχηγός ενόπλων ομάδων, διανέμων οπλισμόν εις πρόσωπα στενά συνδεδεμένα με το γνωστόν περιβάλλον του. Δυστυχώς μέχρι της στιγμής δεν κατέστη δυνατή η ανεύρεσις του Κορνηλίου, ούτως ώστε να υποβληθή εις ανάκρισιν. Εν πάση περιπτώσει, εισηγούμαι όπως αντίγραφον της αναφοράς αποσταλεί εις τον Διευθυντήν των Φυλακών διά μελέτην και περαιτέρω ενημέρωσιν. Κ. Σολομωνίδης, Αστυνόμος Β', Υπεύθυνος ΤΑΕ Λευκωσίας».

«Αν δεν αφήσετε τον Μακάριο να επιστρέψει...»

Παρά τις έντονες αντιδράσεις πραξικοπηματιών και τους χειρισμούς του προεδρεύοντα της Δημοκρατίας και προέδρου της Βουλής, Γλαύκου Κληρίδη, ο λαός απαιτούσε την επιστροφή του προέδρου της Δημοκρατίας, Αρχιεπισκόπου Μακαρίου. Πραγματοποιούνταν μαζικές διαδηλώσεις με αυτό το αίτημα. Ο Γλαύκος Κληρίδης δήλωνε ότι ο Μακάριος μπορούσε να επιστρέψει και να λάβει μέρος σε προεδρικές εκλογές αν το επιθυμούσε, παρόλο που ο Μακάριος ήταν εκλεγμένος πρόεδρος της Δημοκρατίας.

ας. Ο Σταύρος Κορνήλιος παρενέβη στο θέμα αυτό με τον τρόπο του:

«Στις αρχές Δεκεμβρίου 1974 με κάλεσε στο γραφείο του ο Χριστόδουλος Χριστοδούλου, που τον είχε διορίσει υφυπουργό ο Γλαύκος Κληρίδης, και μου είπε: “Ο Μακάριος θα έρτει όχι ως πρόεδρος, αλλά ως παπάς”. “Αν θα έρτει ως παπάς εν τον θέλουμεν εμείς οι οπαδοί του”, απάντησα στον Χριστοδούλου. “Άκου να σου πω... Έχουμεν όπλα τζιαι αν δεν αφήσετε τον Μακάριο να έρτει, θα τα κάμουμεν ούλα άνω-κάτω”, του είπα. Τελικά ο Μακάριος επέστρεψε στις 7 Δεκεμβρίου 1974. Υπήρχαν πληροφορίες ότι ΕΟΚΑΒητατζήδες θα επιχειρούσαν να του κάνουν κακό. Γι’ αυτό πήραμε μέτρα επιφυλακής. Όταν έφτασε στην Αρχιεπισκοπή, όπου τον περίμεναν χιλιάδες κόσμος, για να μιλήσει από τον εξώστη, είδα κάποιον αξιωματικό της Αστυνομίας που με καταζητούσε και τον έβγαλα έξω».

Οργανώθηκαν οι αντιστασιακοί

Ο κυπριακός λαός προσπαθούσε να ορθοποδήσει μέσα στα ερείπια της καταστροφής και να αντιμετωπίσει τις τραγικές συνέπειες του πραξικοπήματος και της τουρκικής εισβολής. Ο Σταύρος Κορνήλιος και άλλοι αντιστασιακοί αποφάσισαν να οργανωθούν για να στηρίξουν τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο, ενώ αμετανόητοι πραξικοπηματίες κατείχαν θέσεις στη δημόσια υπηρεσία, την Εθνική Φρουρά και την Αστυνομία:

«Στις 4 Ιουνίου 1975 έγινε η πρώτη Παγκύπρια Συγκέντρωση Αντιστασιακών. Η συνεργασία μας κράτησε για 6 μήνες αλλά, όπως γίνεται πάντα, η διχόνοια παρενέβη και διασπαστήκαμε. Ο Μίκης Τεμπριώτης ίδρυσε το Π.Ε.Α.Μ. και εμείς το ΠΑ.ΔΗ.Κ., το οποίο υπάρχει μέχρι σήμερα. Συγκαλέσαμε παγκύπριο συνέδριο και επαρχιακά συνέδρια. Στη Λάρνακα προήδρευσε του συνεδρίου ο αείμνηστος Πιερής Αυξεντίου, πατέρας του ήρωα της ΕΟΚΑ Γρηγόρη Αυξεντίου. Προσπαθήσαμε να κρατήσουμε χαμηλούς τόνους. Ανεγείραμε το μοναδικό μνημείο που υπάρχει για τους αγωνιστές της Αντίστασης στο πραξικόπημα, στη μνήμη τεσσάρων πεσόντων αντιστασιακών, των αδελφών Χαράλαμπου και Αναστάση Χριστοφή, του Χριστάκη Κόμπου και του Παντελή Χαραλάμπους, στο χωριό Φικάρδου. Το ΠΑ.ΔΗ.Κ. πρωτοστάτησε σε διαβήματα για κάθαρση της δημόσιας υπηρεσίας από πραξικοπηματικά στοιχεία».

Η τεράστια απώλεια με τον θάνατο του Μακάριου

Στις 3 Αυγούστου 1977 ντύθηκε στα μαύρα όλη η Κύπρος. Είχε αφήσει την τελευταία του πνοή ο πρόεδρος της Δημοκρατίας, Αρχιεπίσκο-

Ο υπουργός Γεώργιος (Κοκής) Ιωαννίδης τέλεσε τα εγκαίνια του μνημείου των τεσσάρων πεσόντων αντιστασιακών στο χωριό Φικάρδου, το οποίο υλοποιήθηκε με πρωτοβουλία του ΠΑ.ΔΗ.Κ. και ήταν το μόνο μέχρι τότε μνημείο αφιερωμένο στην αντίσταση στο πραξικόπημα.

πος Μακάριος, για τον οποίο ο Σταύρος Κορνήλιος διατηρεί μέχρι σήμερα αγαθές μνήμες:

«Είχα κι εγώ την εξαιρετική τύχη να γνωρίσω την αθέατη πλευρά του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου, ως αγωνιστή και ανθρώπου. Για μένα, όπως και για την πλειοψηφία του κυπριακού λαού, ήταν ο πρωτοστάτης του απελευθερωτικού αγώνα της ΕΟΚΑ, καταξιωμένος από τον ίδιο τον λαό του που του έστησε μνημεία αγάπης και σεβασμού στην καρδιά του. Ο Μακάριος ξεχώριζε για την ισχυρή προσωπικότητά του και τη βυζαντινή μεγαλοπρέπεια, σε σημείο που μιλούσε με τους ισχυρούς της Γης ως ίσος προς ίσο. Λίγα χρόνια μετά το πραξικόπημα και την εισβολή, τον Απρίλιο του 1977, βρισκόμουν στην εκκλησία του μετοχίου της Ιεράς Μονής Κύκκου στη Λευκωσία, όπου παρακολουθούσαμε τη θεία λειτουργία, στην οποία χοροστατούσε ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος. Όταν ολοκληρώθηκε η λειτουργία, μεταβήκαμε μαζί με τον Μακάριο και άλλους στενούς συνεργάτες στο δωμάτιο του Ηγούμενου της Μονής, όπου ο Μακαριότατος πολύ φιλικά συζητούσε με όλους και μοιραζόταν αστεία μαζί μας. Αργότερα πληροφορηθήκαμε ότι ο Μακαριότατος κατά τη διάρκεια της λειτουργίας είχε υποστεί καρδιακό επεισόδιο, το οποίο είχε αποκρύψει για να μην προκαλέσει ανησυχία στους συνεργάτες του. Τον έβλεπα πολλά πρωινά, κυρίως κατά την περίοδο μετά το πραξικόπημα και την εισβολή, όταν δεχόταν στην Αρχιεπισκοπή, προτού μεταβεί στο προεδρικό μέγαρο, όποιον ήθελε να αποταθεί για προσωπικό πρόβλημα. Όλους τους αγκά-λιαζε με απέραντη αγάπη και απλότητα. Ήταν ιδεολόγος αγωνιστής, ανυποχώρητος και αλύγιστος, με βαθιά επίγνωση ευθύνης. Ο Μακαριότατος δεν τα έβαζε εύκολα κάτω και αντιμετώπιζε ψύχραιμα δύσκολες καταστάσεις. Πιστεύω ότι ήταν ο πιο μεγάλος ηγέτης που γέννησε η Κύπρος. Το μόνο του μέλημα ήταν ο αγώνας για την ελευθερία του τόπου. Μεγάλη αγάπη και θαυμασμό έτρεφε για την Ελλάδα, αλλά δυστυχώς η πίστη του και η αφοσίωσή του για την Ελλάδα δεν τον άφησαν να πιστέψει ότι Έλληνες αξιωματικοί θα έκαναν καταστροφικό πραξικόπημα εναντίον της Κύπρου. Έφυγε πικραμένος, όταν έπαθε το δεύτερο έμφραγμα».

Μετά τον θάνατο του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου, το ΠΑ.ΔΗ.Κ. στάθηκε δίπλα στον πρόεδρο Σπύρο Κυπριανού, συνεχιστή της γραμμής Μακαρίου, υπογραμμίζει ο Σταύρος Κορνήλιος. Στη συνέχεια συνεργάστηκε με τον Τάσσο Παπαδόπουλο, ο οποίος μίλησε σε συγκέντρωση στο οίκημα του ΠΑ.ΔΗ.Κ., καθώς και σε χοροεσπερίδα του κινήματος που έγινε στο ξενοδοχείο «Χίλτον». Με τον Τάσσο Παπαδόπουλο κράτησαν φιλικές και ανθρώπινες σχέσεις.